

KRAJOBRAZ PO MISTRZOSTWACH EUROPY 2012

*MYKOŁA JEWTUCH
ANDRIJ MATWIJCZUK*

**PROPAGATION OF KNOWLEDGE IN EUROPEAN LAW
AS A BACKGROUND OF COMMON EUROPEAN SPHERE OF LAW
CULTURE FORMATION**

**UPOWSZECHNIENIE WIEDZY Z PRAWA EUROPEJSKIEGO JAKO
WARUNEK FORMOWANIA OGÓLNOEUROPEJSKIEGO POLA
KULTURY PRAWNEJ**

Mykoła Jewtuch, PhD

Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy w Kijowie

hr@naps.gov.ua

Prof. Andrij Matwijczuk

Naczelnik Katedry Teorii, Historii Państwa i Prawa i Filozofii
Międzynarodowy Uniwersytet Ekonomiczno-Humanistyczny
im. akademika Stiepana Demianczuka w Równem

amvriv06@pochta.ru

ABSTRACTS

This article is devoted to practical aspects of the implementation of the declared in the process of the European Union formation task to create a common space of freedom, security and justice. Authors promote the position that this task requires thorough and careful study of the phenomenon of «European Law» and European values, which are the basis of the legal system. In the article it is confirmed that a fundamental feature of the European law is a very strong axiological component. Researchers prove that learning of the European Union's principles of law in the system of preparation of the interdisciplinary specialists creates preconditions to the form the corps of politicians, managers, experts in various life fields, whose professional activity is based on European values. The authors confirm that the catalyst to spread knowledge about law principles and values of the European Communities and the European Union should be special education programmes, supported by the EU institutions.

Artykuł poświęcony jest praktycznym aspektom wdrażania zadeklarowanego w wprocesie powstania Unii Europejskiej zadania formowania wspólnego pola wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Autorzy

uzasadniają, że to zadanie wymaga rzetelnej i wnikliwej analizy zjawiska prawa europejskiego i europejskich wartości, które są podstawą systemu prawnego. W tym artykule podkreślano, że podstawową cechą obecności Europy jest bardzo silny element aksjologiczny. Naukowcy stwierdzają, że wprowadzenie do studiowania podstaw prawa Unii Europejskiej w systemie kształtowania fachowców różnych specjalności tworzy warunki do powstania korpusu polityków, menedżerów, specjalistów w różnych dziedzinach życia, aktywność zawodowa których oparta jest na wartościach europejskich. Autorzy twierdzą, że katalizatorem rozpowszechniania wiedzy na temat zasad i wartości, na których oparte jest prawo wspólnot europejskich, a Unii Europejskiej powinny zostać specjalne programy edukacyjne przy wsparciu instytucje UE.

KEY WORDS:

European law, European values, high school, valuable and legal education.
prawo europejskie, europejskie wartości, szkoła wyższa, wartościowe i prawne wychowanie

WPROWADZENIE

Zameldowane w procesie formowania Unii Europejskiej zadania wśród innych przewidują kształtowanie wspólnego pola wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Bez tego, oczywiście, nie jest możliwe osiągnięcie celów, wyznaczonych dla UE szczególnie przez Traktat Amsterdamski (Treaty of Amsterdam, 1996): zwiększenia bezpieczeństwa Unii we wszystkich aspektach, wspierania współpracy międzynarodowej; rozwoju i konsolidacji demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych swobód. Realizacja zaznaczonych zadań określa wobec instytucje UE konieczność artykulacji na poziomie teoretycznym i realizacji w rzeczywistość społeczną i prawną wspólnych kierunków, celów i zasad działań prawnych i społeczno-politycznych. W znacznej mierze tym procesom sprzyjały wartości, uniwersalne dla Europejczyków. Przede wszystkim jest to prymat praw podstawowych i swobód człowieka, szacunku życia i godności człowieka. Oprócz tego, podstawowymi wartościami europejskiego pola prawnego są takie jak równość, solidarność, demokracja i państwo prawne. Wszystkie wymienione wartości otrzymały formalny wyraz w systemie dokumentów prawnych, które stanowią podstawę prawa europejskiego, w szczególności, należy wspomnieć o Karcie Praw Podstawowych Unii

Europejskiej (Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000) i Traktacie z Lizbony (Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, 2007).

Wymienione fakty dają podstawy sądzić, że praktyczna realizacja aspiracji europejskich państwa ukraińskiego wymaga starannego i dokładnego badania zjawiska prawa europejskiego i wartości europejskich, znajdujących się w samym sercu systemu prawnego. Z drugiej strony, według ukraińskiego badacza Aleksandra Wyszniakowa, dla Ukrainy droga do Unii Europejskiej jest kierunkiem ruchu naturalnego w ramach globalnych praw obiektywnych rozwoju gospodarczego i społecznego oraz specyficznej sytuacji historycznej (Вишняков О.К., 2000). Tak więc dla Ukrainy ten proces jest przede wszystkim procesem desowietyzacji i deetatyzacji ustawodawstwa i regulacji prawowej w ogóle, a w tym to proces rozwiązania zadania podstawowego kształtowania nowej kultury prawnej, na podstawie systemu wartości, na Ukrainie zwanych europejskimi. Zatem pragnienie Ukrainy, by wejść na europejski (w tym prawny) obszar socjokulturowy, jest możliwe do realizacji tylko w przypadku transformacji wartościowej w społeczeństwie ukraińskim. W praktyce, wierzymy, że katalizatorem odpowiednich procesów na Ukrainie może być studiowanie prawa europejskiego w szkole wyższej.

Tak więc celem tego artykułu jest pokazać, po pierwsze, aktualność naukową systematycznego badania i opanowania potencjału ideologicznego i wartościowego prawa europejskiego, a po drugie, określić perspektywy promowania wiedzy prawa europejskiego poprzez system szkoły wyższej, co, naszym zdaniem, jest założeniem kształtowania obszaru ogólnoeuropejskiego kultury prawnej.

METODY BADAWCZE

Prawo Europejskie, bez przesady, znajduje się teraz w centrum naukowej uwagi współczesnej nauki prawa Ukrainy. W szczególności prawo europejskie jako kategoria prawna, doktryna, nauka i dyscyplina edukacyjna studiowano w pracach takich ukraińskich uczonych jak: Aleksandr Wyszniakow, Wiktor Murawjow, Petro Rabinowicz, Ksenia i Smirnowa, Olga Strrelcowa, Jurij Szemszuczenko, Olga Szpakowycz. Tymczasem krajowe badania problemu zmian paradygmalnych (w tym transformacji wartościowych) w płaszczyźnie edukacyjnej związane są z takimi uczonymi i praktykami jak: Wiktor Andruszczenko, Wołodymyr Bech, Iwan Bech,

Gryhorij Wołynka, Leonid Guberskij, Iwan Zjazjun, Mykoła Jewtuch, Wasyl Kremeń, Wołodymyr Ługowyi, Sergij Maksymenko. Prace wymienionych naukowców stanowią teoretyczne i metodologiczne podstawy naszego badania i przyczyniają się do racjonalnego ujawnienia tez badania.

Najpierw zauważmy, że dziś w literaturze naukowej na Ukrainie toczy się dyskusja naukowa wobec tego, co stanowi pojęcie „prawo Unii Europejskiej” i związane z nim pojęcia „prawo europejskie”, „prawo Rady Europy”, „europejski obszar prawny”. Ekspertsi uważają, że niepewność koncepcyjna jest związana z istnieniem różnych organizacji europejskich, z których każda posiada własny system prawa (Муравйов В., К.Смирнова, 2012, s. 11). Jednocześnie i doktryna obca prawu europejskiego, reprezentowana przez naukowców państw Europy Zachodniej, charakteryzuje się niejasnością w definicji pojęcia „prawo europejskie”, które jest interpretowane w znaczeniu wąskim i szerokim. W szerokim znaczeniu do prawa europejskiego należy system norm, przyjętych nie tylko przez Unię Europejską, ale i przez Radę Europy, Unię Zachodnioeuropejską (UZE), Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA) oraz Organizację Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEWG). Przy czym członkami OBWE i OEWG są także państwa, które geograficznie nie należą do Europy (Australia, Kanada, Meksyk, USA, Turcja, Japonia, itp.) (Муравйов В., К.Смирнова, 2012, s. 11–12). Co do ukraińskiej doktryny prawa europejskiego, to ona naśladuje podejście zachodnie, jeśli chodzi o definicję „prawo europejskiego”, przy czym w znaczeniu szerokim. Czyli koncepcja prawa europejskiego, którą dostrzegają ukraińscy autorzy (w tym: W. Murawiov, K. Smyrnova, O. Strelcowa i inni), obejmuje porządek prawny organizacji europejskich i stowarzyszeń, do których należą Unia Europejska, Rada Europy, EFTA, UZE i inne europejskie organizacje międzyrządowe. Ponadto definicja pojęcia „prawo europejskie” łączy międzynarodowe mechanizmy prawne współdziałań krajów europejskich. W związku z tym, na przykład, regulacja strefy Schengen od początku pojawienia się międzynarodowej regulacji prawnej w 1985 roku także rozpatrywana jest w kontekście formowania prawa europejskiego.

Inna ważna i powszechnie akceptowana teza co do zjawiska prawa europejskiego polega na tym, że cechą charakterystyczną prawa jest obecność silnego komponentu aksjologicznego. Zasady prawa europejskiego są oparte na wspólnych wartościach dla Europejczyków, i to potwierdzają wymienione akty prawne, do których niezbędne jest

dodawanie podstawowego dokumentu – Traktatu o Unii Europejskiej (Maastricht Traktat, 1992), zawierającego odniesienia do Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, która była zatwierdzona w ramach Rady Europy (Муравйов В. І., 2010). Należy podkreślić, że kwestia wspólnych wartości dla Unii Europejskiej jest priorytetem. Więc Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000) wyraźnie stwierdza, że Unia Europejska przyczynia się do ochrony i rozwoju wartości uniwersalnych przy warunku obowiązkowego szacunku do różnorodności kultur i tradycji narodów europejskich, tożsamości narodowej państw-członków i organizacji ich władz publicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Podejście to jest w pełni uzasadnione, ponieważ teraz wymiaru wartościowego nabywają wszystkie aspekty ludzkiego istnienia w świecie – życie wewnętrzne człowieka i różne egzystencjalne aspekty jego życia (wiara, religia, życie polityczne, materialne warunki bytu, gospodarka, układ społeczny, moralność, sztuka, nauka) (Сластенин В. А. Артамонова Е. И., 2002).

OMÓWIENIE

Uważamy, że rozwiązanie zadania integracji do Unii Europejskiej nie jest możliwe bez włączania Ukrainy do europejskiego obszaru kultury prawnej i wartości tworzących jej podstawy. Z drugiej strony, Europejczycy nie mogą oczekiwać na formowanie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, gdy obok istnieją państwa i narody, które nie podzielają wartości europejskich i nie kształtują nacjonalnej rzeczywistości prawnej zgodnie z europejskimi tradycjami prawnymi, a w szczególności nie posiadają wiedzy na temat prawa europejskiego. Mamy podkreślić, że dzisiaj prawo europejskie już wchodzi do programu studiów przyszłych ukraińskich prawników. W szczególności potwierdzają to programy nauczania studentów prawa studiów I stopnia (licencjackich i inżynierskich) Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Iwana Franka (Lwów), Wschodnioeuropejskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Lesji Ukrainki (Łuck), Międzynarodowego Uniwersytetu Ekonomiczno-Humanistycznego imienia akademika Stiepana Demianczuka (Równie). Przedmiot Podstawy prawa Unii Europejskiej jest w części normatywnej cyklu przedmiotów zawodowych i praktycznego szkolenia przyszłych prawników. Ten przedmiot obejmuje studiowanie zagadnień zarówno teoretycznych, jak i praktycznych, dotyczących środków nacjonalno-prawnych i specy-

ficznych międzynarodowych instrumentów prawnych, które zapewniają funkcjonowanie Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej, regulują ich stosunki z państwami członkowskimi i uogólniają doświadczenia państw europejskich w zakresie integracji gospodarczej, politycznej i społeczno-kulturowej. Zazwyczaj dyscyplina Podstawy prawa Unii Europejskiej włączy rozdział, poświęcony historii Unii Europejskiej, powstaniu i rozwojowi jej instytucji. Szczególną uwagę należy zwrócić na źródła prawa Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej.

Tymczasem procesy integracyjne, które odbywają się obecnie w Europie, mimo ich złożoności i czasem problematycznego charakteru mają jedną ważną cechę: są one nie tylko sprawą narodowych przywódców i rządów, lecz także opinii publicznej. Podobnie i proces dołączenia do europejskiego politycznego i kulturalnego środowiska na Ukrainie nie jest możliwy tylko poprzez wysiłki rządu – ma zostać sprawą administracji publicznej, przedsiębiorców, naukowców, liderów społecznych i aktywistów organizacji pozarządowych. Możemy stwierdzić, że dyscyplina Podstawy prawa Unii Europejskiej ma wyjść poza program nauczania przyszłych prawników i stać się obowiązkowym elementem szkolnictwa wyższego na Ukrainie. Wprowadzenie obowiązku studiowania podstaw prawa Unii Europejskiej do systemu przygotowania fachowców z różnych zakresów stworzy warunki do formowania grupy polityków, menedżerów, specjalistów z różnych dziedzin. Słowem, osób, których aktywność zawodowa oparta jest na wartościach europejskich, oraz na poziomie świadomości będzie implementować zasady i wartości Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej w życie codzienne na Ukrainie. W naszej dyskusji kontynuujemy tezę ukraińskiego myśliciela Mykoły Amosowa co do interakcji różnych systemów poznawczych i intelektualnych. Uważamy, że zaangażowanie wiedzy prawa europejskiego do systemu wiedzy teoretycznej i praktycznej współczesnego Ukraińca, oczywiście, prowadzi do przekazywania (transmisji) pewnych cech szczególnych (cech, charakterystyk) systemu prawnego do systemu orientacji kulturalnych (w tym prawnych) Ukraińców.

W związku z tym warto wspomnieć, że wiedza ma praktyczne pochodzenie. Praktykę dziś definiuje się jako aktywność umysłową przyjmowania i opanowania produktu informacyjnego. Innymi słowami, jeśli wcześniej praktykę tradycyjnie definiowało się jako zmysłową i celową działalność człowieka, to dzisiaj, w dobie technologii informacyjnych i komunikacyjnych, możemy stwierdzić, że praktyka to celowa działalność intelektualna i merytoryczna o treści opanowania obiektów naturalnych

i socjalnych poprzez uzyskanie kompleksowej informacji o nich. Zatem dziś możemy mówić o praktyce informacyjnej.

Należy jednak pamiętać, że wiedza jest interioryzacją działań praktycznych, założeniem bowiem procesu poznawczego, przemyślanego, który rozwija się z praktyki, jest transmisja do wewnętrznego planu operacji z rzeczywistym przedmiotem, przez co odbywa się tak zwane rozłożenie przedmiotu. Ze względu na zaangażowanie pojęcia praktyki informacyjnej możemy określić następujący związek: praktyka informacyjna – interioryzacja praktycznego doświadczenia informacyjnego – wiedza życiowa – system nastawień i zasad postrzegania świata i zachowania w nim – praktyka (na podstawie przedmiotyżacji wiedzy) – rzeczywistość obiektywna (niektóre stosunki społeczne). Ten schemat, w naszej opinii, wyraźnie pokazuje, że od otrzymanej informacji (tj. od praktyki informacyjnej) zależą wiedza życiowa człowieka, system nastawień i zasad, a poza tym tryb zachowania w świecie i wybrany model stosunków społecznych. Zatem w przypadku, gdy produkt informacyjny (system wiedzy) będzie miał potężne obarczenie humanistyczne, będzie zawierał znaczący składnik wartościowy (w szczególności wartości europejskie), będzie ujawniał zasady i logikę prawa Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej, to opanowanie wiedzy może być realizowane w trakcie aktywności wobec obiektywnej rzeczywistości, która odbywa się na podstawie tej (w pewnym sensie) wiedzy abstrakcyjnej. Na przykład rosyjski filozof Wiktor Iljin pisał: „Praktyka, opierająca się na działaniu abstrakcyjnym, jest aktywnością z rzeczywistym obiektem oraz oparta jest na transmisji wiedzy do rzeczywistości, która działa już według prawa rzeczywistości nie subiektywno-mentalnej lub fizjologicznej, a obiektywnej” (Ильин В. В., 1989, s. 91).

Z drugiej strony, wynikiem takiej transmisji nabytej wiedzy o europejskich realiach prawnych i wartościach, na których kształtuje się prawo Wspólnot Europejskiej i Unii Europejskiej, może być formowanie pewnego obrazu świata i realizacja codziennej praktyki, która odpowiada temu obrazowi świata. Według naukowca ukraińskiego, Wołodymyra Zwi-glancyza, ten proces jest podobny do procesu konwersji wiedzy w instalacje światopoglądowe ludzkich działań, z jednej strony, oraz do określenia społecznych i zinstytucjonalizowanych form działalności ludzkiej, które maksymalnie kształtują obszar do wszechstronnej aktywacji twórczego potencjału jednostki i charakteryzują orientacje humanistyczne procesu racjonalizacji życia ludzkiego, z drugiej strony (Звіглянич В.О. 1990, s. 47).

W kontekście uzasadnienia znaczenia i konieczności systematycznego

badania potencjału ideologicznego i wartościowego prawa europejskiego oraz jego zrozumienia poprzez system szkoły wyższej warto wspomnieć o opracowanym przez nas schemacie kształtowania harmonijnej jednostki moralnej w ramach realizacji koncepcji wartościowo-semantycznej przygotowania zawodowego przyszłych nauczycieli (Пелех Ю.В., 2009, s. 280–282). Według tej koncepcji rozwój jednostki to proces становienia i kształtowania osoby pod wpływem samokształtu zewnętrznych i wewnętrznych czynników (zarządzanych i niezarządzanych, postrzeganych i nieświadomych), wśród których decydującą rolę odgrywają ukierunkowane kształcenie i wychowanie (w tym samokształcenie i samowychowanie). Dlatego kształtowanie jednostki o wysokim poziomie kultury prawnej oraz w duchu wartości europejskich powinno zapewnić przemyślany, logicznie skonstruowany system edukacji i wychowania. Przy czym system ten powinien zapewniać dwa poziomy – zewnętrzny i wewnętrzny.

Zewnętrzny poziom, w naszej opinii, ma składać się z zestawu metod edukacyjnych i wychowawczych, które zapewniają maksymalne zaangażowanie jednostki do poznania: 1) historii powstania i instytucjonalizacji Unii Europejskiej, 2) systemu aktów prawnych, które stanowią podstawę UE, 3) teraźniejszego systemu prawnego i instytucjonalnego Unii Europejskiej, 4) specyfiki становienia prawa we wspólnotach europejskich i Unii Europejskiej, 5) istoty systemu zarządzania w UE, 6) technologii podejmowania decyzji politycznych i rządowych we wspólnotach Europejskich i Unii Europejskiej. Wewnętrzny poziom kształtowania osobowości prawnej w kontekście europejskich tradycji prawnych i wartości – samokształcenie i samowychowanie, przewidział, naszym zdaniem, formowanie warunków do promocji i realizacji przez osobowość wewnętrznej działalności intelektualnej i emocjonalnej, treść której będzie polegać na: 1) samodzielnym opanowaniu doświadczenia integracyjnego Europy w XX wieku poprzez wprowadzenie do treści przedmiotów prac ideologów i praktyków formowania UE (w tym takich wybitnych postaci, jak Jean Monnet, Winston Churchill, Charles de Gaulle, Robert Schumann, Georges Pompidou, Gjer Werner, Leo Tindermans, Hans-Dietrich Genscher, Jacques Delour); 2) głębokim i pomyślnym opracowaniu dokumentów Unii Europejskiej, ukazujących istotę wartości z późniejszym kształtowaniem odpowiednich orientacji wartościowych (w tym, prawnych); 3) wewnętrznym opanowaniem emocjonalnym charakteru europejskiej spuścizny duchowej jako podstawy procesów

integracyjnych w Unii Europejskiej i założeń co do akceptacji i realizacji zmian zarówno wewnętrznych (indywidualnych), jak i zewnętrznych (społecznych).

Interakcja integralna pomiędzy wymienionymi poziomami edukacji i wychowania toruje drogę do kształtowania osobowości o wysokim poziomie kultury prawnej oraz w duchu wartości europejskich, bez których trudno sobie wyobrazić wspólny dla państw europejskich obszar wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Jesteśmy przekonani, że rozwiązanie wyposażonego zadania powinno zostać jednym z priorytetów ukraińskiej edukacji. Co więcej, to zadanie jest dobrze skorelowane z celami określonymi w Narodowej Strategii Rozwoju Edukacji na Ukrainie na lata 2012–2021. W dokumencie, który został zainicjowany przez III Edukacyjny Kongres i 10 września 2012 roku został rozpatrywany i zaakceptowany przez rząd Ukrainy, stwierdzono, że wysiłki władz oświatowych wszystkich szczebli przy wsparciu całego społeczeństwa i państwa powinny być skoncentrowane na realizacji priorytetowych kierunków rozwoju edukacji, na podolaniu istniejącym problemom, rozwiązywaniu zadań perspektywicznych wobec zrównoważonego rozwoju, wśród których jest formowanie efektywnego systemu edukacji narodowej na podstawie wartości uniwersalnych, wielokulturowych, obywatelskich; zapewnienie fizycznego, moralnego, duchowego i kulturowego rozwoju dziecka; kształtowanie jednostki społecznie odpowiedzialnej, kreatywnej, obywatela Ukrainy i świata; przygotowanie młodzieży do świadomego wyboru sfer działalności.

Warto zauważyć, że pomimo zadeklarowanych zadań, składnik wartościowy, naszym zdaniem, nie został odpowiednio wyjaśniony w Narodowej Strategii Rozwoju Edukacji. W szczególności aksjologiczny komponent edukacji nie jest przewidziany w reformowaniu szkolnictwa wyższego (jak zresztą i na innych poziomach) w ramach zrównoważonego rozwoju oraz nowego przełomu w krajowym systemie edukacji. Nie przewidziano tego także i w podrozdziale 3.3 Modernizacja treści edukacji (Rozdział III Mechanizmy Narodowej Strategii Rozwoju Edukacji). Uważamy, że to luka, która wymaga rewizji i uprzedniej dyskusji wspólnoty nauczycielskiej i ekspertów. Jednak, jak zaznacza polski badacz Czesław Banach: wartości i dyskusja wokół nich mogą być źródłem poszukiwań teoretycznych i praktycznych w zakresie edukacji i przewodnikiem w kierunku jej rozwoju (Banach Cz., 2003).

Wreszcie mamy podkreślić, że problem przekształcania wartości w społeczeństwie ukraińskim i wprowadzenie zasad europejskiej tradycji

prawnej poprzez promowanie wiedzy na temat prawa europejskiego wyraźnie wymagają przemyślenia pedagogicznych doświadczeń teoretycznych i praktycznych w zakresie wychowania w świadomości prawnej i edukacji w celu reorientacji procesu edukacyjnego do osiągnięcia wymienionych celów – zwiększenia ogólnej kultury prawnej i kształtowania osobistej gotowości do działania według nowych europejskich norm postępowania. Na pewno nie można tego zrobić bez wprowadzania nowych podejść innowacyjnych, uwarunkowanych takimi czynnikami jak: 1) kwestia kształtowania w społeczności Ukraińców odpowiedniego poziomu kultury prawnej, 2) nieniejsze technologie edukacyjne nie odpowiadają zadaniom, a więc powstaje konieczność formowania nowych zadań, 3) zawartość zaplanowanych do osiągnięcia rezultatów (transformacja świadomości prawnej nowoczesnego Ukraińca).

Zatem innowacje edukacyjne, zorientowane na wzmacnianie zasad i wartości europejskiej tradycji prawnej, mogą zostać logicznym i właściwym elementem ogólnych procesów innowacyjnych w ukraińskiej edukacji i społeczeństwie w ogóle. W ramach edukacyjnych procesów innowacyjnych studiowanie prawa europejskiego poprzez opanowanie kursu Podstawy prawa europejskiego w szkolnictwie wyższym ma na celu zapewnienie odpowiedzi na wnioski ukraińskiego społeczeństwa, a w szczególności określenie podstaw priorytetowych osobowości oraz kształtowanie nowych europejskich wartości społeczno-kulturowych. Zestaw istniejących politycznych, społecznych i ekonomicznych problemów oraz bogate doświadczenie Europejczyków w rozwiązywaniu ich wymagają specjalnie wyszkolonych ludzi. Nic więc dziwnego, że nieustannie pojawiają się nowe wymagania odnośnie do poziomu ich kompetencji prawnej i odpowiedzialności. Ponadto, w nowoczesnej edukacji akcent przesuwa się z konieczności opanowania wiedzy o zjawisku (np. o prawie europejskim) na umyślne kształtowanie zorientowanej na wartości społeczeństwa europejskiego i prawa osobowości.

WNIOSKI

Formowanie wspólnego obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, jako jednego z głównych zadań Unii Europejskiej, byłoby prawdopodobnie niemożliwe bez wsparcia ogólnoeuropejskiego obszaru europejskiej kultury prawnej i integracji do niego nawet tych ludzi, którzy jeszcze formalnie nie należą do Unii Europejskiej. Taka integracja powinna odbywać się nie tylko na poziomie establishmentu politycznego i struktur

rządowych – ma stać się sprawą i administracji publicznej na różnych poziomach, i członków społeczeństwa obywatelskiego. Z kolei powstaje konieczność wprowadzania szerszego badania podstaw prawa Unii Europejskiej, ponieważ w ten sposób możemy stworzyć warunki do kształtowania polityków, menedżerów, specjalistów w różnych dziedzinach. Słowem, osób, których aktywność zawodowa opiera się na wartościach europejskich.

Promowanie procesów integracyjnych zapewnia edukacja, szczególnie, szkoła wyższa. Tradycyjnie to to zadania szkoły wyższej: przygotowanie specjalistów i kształtowanie osobowości, która posiada potencjał duchowy co do postrzegania przemian zarówno wewnętrznych, jak i społecznych i ich realizacji. Na szczególną uwagę zasługuje wychowanie wartościowe, ponieważ we współczesnym świecie wymiaru wartości nabywają wszystkie aspekty ludzkiego życia, a same wartości są podstawą interpretacji i transformacji rzeczywistości.

Uważamy, że dyscyplina Podstawowe prawo Unii Europejskiej ma być nie tylko w programie nauczania przyszłych prawników, lecz także powinna zostać obowiązkowym elementem szkolnictwa wyższego, zwłaszcza na Ukrainie. Jesteśmy przekonani, że specjalne programy edukacyjne wspierane przez instytucje UE mogą zostać katalizatorem do promowania wiedzy na temat zasad i wartości prawa Wspólnoty Europejskiej i Unii Europejskiej, które z pewnością przyczynią się do formowania ogólnoeuropejskiego obszaru kultury prawnej i podniesienia poziomu bezpieczeństwa prawnego w Europie.

REFERENCES

- Banach Cz. (2003). Nauczyciel wobec zagadnień reformy i własnego rozwoju zawodowego. *Nowa Szkoła*, 2, ss. 4–5.
- Андрусевич Н. (2009). *Оцінка виконання Планів дій Європейської політики сусідства. Виконання Плану дій Україна-ЄС: довкілля та сталий розвиток*. Львів.
- Андрущенко В.П. (2003). *Освіта на рубежі століть: філософія, методологія, практика*. В: В.Г.Кремень, ред. *Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз*. Київ: Наукова думка, ss. 99–166.
- Вишняков О.К. (2000). Програма інтеграції України до Європейського Союзу: правові перспективи. В: С.В. Ківалова, М.П. Орзіх, ред. *Сучасний конституціоналізм та конституційна юстиція: Матері-*

- али міжнародної науково-практичної конференції*. Одеса: Юридична література, ss. 321–323.
- Вишняков О.К. (2007). Впровадження євроінтеграційних дисциплін в Одеській національній юридичній академії. *Юридичний вісник*, 2, ss. 50–54.
- Звіглянич В.О. (1990). Знання та особистість. *Філософська та соціологічна думка*, 1, ss. 47–56.
- Ильин В. В. (1989). *Критерии научности знания*. Москва: Высшая школа.
- Копнин П.В., Вильницкий М.Б. (1964). *Проблемы мышления в современной науке*. Москва: «Мысль».
- Муравйов В. І. (2010). *Лісабонські консолідовані договори про Європейський Союз і функціонування Європейського Союзу*. Київ.
- Муравйов В., К.Смирнова. (2012) Європейське право: правова категорія, доктрина, наука. *Європейське право*, 1, ss. 11–24.
- Пелех Ю.В. (2009). *Ціннісно-смісловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога: монографія*. Рівне: Тетіс.
- Рабінович П. (2010). Європейська конвенція з прав людини: філософсько-антропологічні та гносеологічні засади її застосування Страсбурзьким судом. *Право України*, 10, ss. 135–146.
- Сластенин В. А. Артамонова Е. И. (2002). Аксиологический аспект содержания современного педагогического образования. *Педагогическое образование и наука*, 3, ss. 4–9.
- Стрельцова О.В. (2011). Європейське право як багатовимірний феномен: підходи до розуміння і визначення поняття. *Бюлетень Міністерства юстиції України*, 7, ss. 72–80.
- Шемшученко Ю. (2011). Актуальні проблеми кодифікації національного та міжнародного екологічного права. *Право України*, 2, ss. 142–147.
- Шпакович О. (2011). Роль європейських інституцій у розвитку європейського права. *Право України*, 5, ss. 142–147.